

Nyírják a pálmát

Nagyot nyert a jobboldal az önkormányzati választáson – itt, Benalmádenában például megduplázta mandátumainak számát, és látványos a jobbratolódás országosan is (hogya miért, arról majd később). Ezt az újságokból tudjuk, mert az emberek közötti beszélgetésekben továbbra is periférikus téma a politika; mi sem vesztegettünk rá túl sok szót eddig, és nem is fogunk ezután sem, de vannak dolgok, amelyeket muszáj közelebbről megvizsgálni, leginkább a talánság miatt.

Spanyolországban az éves infláció jelenleg 3 százalék körül van, vagyis nagyjából az egyhetede a magyarnak; észrevehetően. Hosszú töprengés után sem tudnánk megnevezni semmit, aminek ittlétünk szűk egy éve alatt érezhetően felment volna az ára. A gyümölcsöké és zöldségeké a szezonális ingadozásokat követi, a tejé és a tejtermékeké hullámzik, azaz néha egy kicsit megnő, aztán visszaesik, de a dízelolaj például számottevően olcsóbb lett. Nem nagyon érint minket, mert a közösségi közlekedés továbbra is ingyen van, amúgy pedig az autónk benzines, de nem nagyon használjuk, mert minek. Malagába bevisz a 20 percenként járó vonat, az iskolásokat ingyenes iskolabusz szállítja, és a helyi meg a helyközi buszjáratokra is díjmentes bérletünk van állandó lakosként. Tavaly a GDP-növekedés 5,5 százalék volt, idénre 2,4, jövőre 2,1 százalékot jósolnak a friss előrejelzések. Ezek viszonylag alacsony számok, de fényvéekkel jobbak például a megfelelő magyar adatoknál.

186

A spanyol ember mindazonáltal valamivel rosszabbul él, mint mondjuk két éve. Merthogy ez a semmi kis pénzromlás is több azért annál, mint ami korábban volt. A munkanélküliség 12 százalék (mindenféle közmunkás és egyéb trükközés nélkül, a valóságban), és tavasz óta csökken, valószínűleg az idegenforgalom beindulása miatt. Ha nagyobb időtávot nézünk, akkor is csökkenés van – egyetlen, a Covid miatti megszakítást leszámítva 2013 óta –, de a spanyolok szerint nem elég gyors, és viszonylag magasról, a 26 százalékos szintről indultak. Az üzemanyag összességében itt is, mint mindenütt Európában, nagyjából másfélszer annyiba kerül, mint a boldog békeidőkben, és az energia is, bár az utóbbinak látványos tempóban megy lefelé az árszintje. Egyszóval rosszabbul élés van, legalábbis spanyol viszonylatban, amit sem a politika, sem a sajtó nem próbál elhazudni, és ez nagyon jelentős különbség Magyarországgal összehasonlítva. Ha pedig az emberek úgy érzik, hogy nekik most rosszabb, akkor egy szabad országban törvényszerűen menesztik a kormány(párto)t, mert a politikai felelősség viselése ezt jelenti. És ahol szabad a nyilvánosság, azaz nincs olyan mértékben eltorzítva a valósághoz való viszony, mint nálunk, ott nem viselheti más a felelősséget, csak aki hatalmon van. Itt senki nem mondott ki vagy írt le olyan blódséget, hogy Soros György ármánykodása, Brüsszel elhibázott szankciós politikája vagy Zelenszkij elnök beteges ragaszkodása Ukrajna területéhez volna a spanyol problémák (ide ne-

künk azokat a problémákat!) okozója, de ha valaki mégis leírná vagy kimondaná, azt bizony csúnyán körberöhögnék. A spanyoloknak, mióta úgy ötven éve a jobboldali diktatúrát demokráciára cserélték, volt idejük megtanulni a politikai váltógazdálkodás kibúvó nélküli fő szabályát: mindenért a kormány felel (azt már csak mi jegyezzük meg szomorúan, hogy Francisco Franco halála és a magyar rendszerváltást betetőző első szabad választás között alig tizenöt év telt el, vagyis ha úgy vesszük, valamit már mi is tanulhattunk volna).

Mindegy, Spanyolország másképp működik, ezt már az első napokban kénytelenek voltunk megérteni: itt egyértelmű és mindenfajta abszolutizmust elutasító következtetéseket vontak le a diktatórikus múltból. Vegyünk néhány példát, hogy világos legyen. A vasútállomást, ahol a munkahely közelsége miatt általában leszállunk, Victoria Kentnek hívják. Ez a név a magyar olvasónak nem mond sokat, pedig néhány tény talán érdemes tudni róla. Egyfelől ő volt a világon az első nő, aki ügyvédként praktizált, másrészt bizonyos értelemben ő volt a spanyol Bibó István (vagy inkább Bibó és Kéthly Anna egy személyben): jogvédő, politikus, politikafilozófus, baloldali ideológus, csak épp vagy negyedszázaddal korábban. Malagában, a szülővárosában mindenesetre – többek között – vasútállomás van elnevezve róla, aminek jogosságát a jobb- és a baloldali kormányok sem vonták soha kétségbe. (Igen, nálunk is volt Ságvári-liget, de már nincs.) Vagy itt van a főpályaudvar, amelyet Maria Zambranóról neveztek el – szintén nem sokat tudnak róla nálunk, de mondjuk egy Heller Ágnesbe oltott Szerb Antalként lehetne őt elképzelni: még utólag is nehéz eldönteni, hogy a filozófiai vagy az irodalmi-irodalomtudományi munkássága volt-e fontosabb. Mivel a Spanyolországot évtizedekre megosztó polgárháborúban férjével együtt a (baloldali) köztársaságiak mellé állt, 1938-ban száműzetésbe kényszerült, és csak 1984-ben, nem sokkal a halála előtt tért vissza, még épp megérve a demokratikus rendszerfordulatot. (És közben a szomszédos Murcia tartomány Murcia nevű városában utcája, sőt sugárútja van a nemrég kihantolt és újratemetett falangista Primo de Riverának, aminél már tényleg csak az lenne meghökkentőbb, ha magának Francónak is lenne.)

A politikai sokszínűséghez és a rendszeres hatalomváltáshoz szokott spanyol választó most épp büntetni látszik a válság(?)kezelésben európai összehasonlításban szinte példátlanul sikeres szocialista kormánypártot, ami egyfelől – nekünk – furcsa, másfelől viszont nincs itt semmi látnivaló: ez a demokrácia, így fest működés közben. A spanyol lakosság pontosan annyival úszta meg olcsóbban az egész krízist, amennyivel szabadabb a sajtója, a nyilvánossága és általában a közléte: mivel ebben a közegben nem lehet másra tolni a felelősséget, ezért a kormány kénytelen jól válságkezelni, különben elcsapják – és még így is, hogy jól csinálja, simán lehet, hogy menesztik. Most ugyanis előrehozott parlamenti választás lesz, és ha a jobboldal megőrzi valamit a helyhatósági voksoláson szerzett lendületéből, akkor könnyedén nyerhet. Meglátjuk. Demokráciában élni annyiban mindenképpen megnyugtató, hogy a hatalomváltás alig jelent valamit: valaki esélyt kap rá, hogy megmutassa, lehet ezt jobban is, aztán ha nem sikerül, neki is útilapu kerül a talpára.

Amúgy meg – hogy az igazán fontos dolgokról is beszéljünk – nyírják a pálmákat. Ennek most van a szezonja, és a fontosságát hiba lenne alábecsülni:

a pálma a spanyol látkép meghatározó eleme, de ahhoz, hogy „pálmafára hasonlítson” (azaz úgy nézzen ki, ahogy mi Magyarországon a pálmát elképzeljük), és ne valami kiszáradóban lévő jukkafélére, rendszeresen nyírni kell. A pálmányírás tudomány, már-már művészet: ha rosszul csinálják, akkor a pálma csúnya lesz vagy elpusztul. A középben lévő hajtásának semmilyen körülmények között nem szabad megsérülnie, ez a lényeg, meg az, hogy az alul lévő, másfél-két év alatt elszáradó levelek eltávolítása gyorsítja a növekedést, és egyenesíti a törzset. Egy fával harminc-negyven perc alatt végez a szakember: olyasfajta szerkezetet rögzít a cipőjére, mint amit régen a villanyszerelők használtak, amikor még fából voltak a villanyoszlopok, felszalad a törzsön, egy sarlószerű szerszámmal levágja a régi leveleket, rövidebbre nyírja a korábban levágott levelek elszáradt levélnyeleit (utóbbiakból lesz az, amit a pálma törzsének látunk), óvatosan megtisztogatja a hajtás környékét, aztán lemászik, és nagyokat lépve, mint a bűvárok a békatalppal, már indul is a következő fa felé. A konyhaablakból három pálmára látunk – most már, hogy a fákat felnyírták, leginkább csak három törzsre, a megigazitott koronák már jóval az ablakunk fölött vannak. Így viszont sokkal jobb a kilátás a túloldali szelektív szigetre, ami elsőre talán nem hangzik túl izgalmasan, de ha eláruljuk, hogy a spanyol polgárok meg az andalúziai létre berendezkedett idegenek minden megunt tárgyukat odahordják – a festményektől a bútorokig, az elektronikai cikkektől a sokszor még ki sem csomagolt játékokig –, talán egy fokkal érdekesebb. Errefelé ugyanis jólét van: az átlagfizetés a kétszerese a magyarénak (szintén a szokásos KSH-trükkök nélkül), az árak pedig általánosabban alacsonyabbak, és az emberek nem ragaszkodnak különösebben a régi holmijaikhoz. Azaz karácsonykor, illetve a főszezon elején és végén minden elképzelhető és elképzelhetetlen kacatot meg értéket kidobálnak. Vannak vállalkozók, akik konkrétan abból élnek, hogy naponta többször végigjárják a környék gyűjtőszigeteit (autóval; nem is rossz kocsival), és mentik, amit menthetőnek ítélnak. A kincsek egy része hétvégén felbukkan a fuengirolai ócskapiacon, vagy fölkerül a Facebookra – semmi nemvész kárba, és a hulladékkezelő cég sem sértődik meg. Sem azon, hogy olyasmit is a szigetekre hurcolnak (dupla ágybetétet, zongorát, óriástévét), aminek talán nem ott lenne a helye, sem pedig azon, hogy a jobb cuccnak rendszerint lába kél, mielőtt még a kukásautó megérkezne.

Mióta megnyírták a pálmát, könnyebb hozzánk belesni szemből – ukrán programozók laknak ott amúgy; nem tűnt fel eddig, hogy nagyon foglalkoztatná őket az életvitelünk –, mi viszont helyzeti előnyben vagyunk, mert a mi konyhaablakunk az egyetlen, ahonnan a gyűjtősziget minden pontja belátható. Ennek folytán gyors gyarapodásnak indult a művészeti kollekciónk: vannak japán selyemfestményeink, spanyol tájaink, kínai karácsonyfaégyőink, az egyik szerzemény pedig egy kacér andalúz hölgyet ábrázol (olaj, vászon, a mestert nem ismerjük), méretes gránátalmákkal – nem a szó átvitt, hanem a hétköznapi értelmében.

Így élünk itt a pálmafák alatt, a politika vihara közepette. Apropó, turbulencia – beugrott közben, hogy mi az, ami drágább lett: a repülőjegy, leginkább azért, mert otthon megemelték az adóját.